

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЙ ІНСТИТУТ МВС УКРАЇНИ
Науково-дослідна лабораторія кримінологічних досліджень та проблем
запобігання злочинності**

ЗБІРНИК ТЕЗ

**НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО КРУГЛОГО СТОЛУ
«ВИВЧЕННЯ КРИМІНОГЕННОЇ СИТУАЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ПРОГНОЗУВАННЯ ЇЇ
ПОДАЛЬШОЇ ДИНАМІКИ (ВПЛИВ ВОЄННИХ ФАКТОРІВ)»**

(м. Київ, 7 вересня 2022 року)

Київ 2022

УДК 343.9
К823

Рекомендовано до друку Вченою радою
ДНДІ МВС України (протокол № 7 від 21.10.2022)

Редакційна колегія:

Вербенський М.Г. – доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, директор ДНДІ МВС України;

Опришко І.В. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, доцент, заступник директора ДНДІ МВС України;

Кулик О.Г. – доктор юридичних наук, професор, завідувач науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України;

Багаденко І.П. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, начальник 2-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України (відповідальний за організаційний та науково-технічний супровід заходу);

Користін О.Є. – доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України, головний науковий співробітник 3-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України;

Бова А.А. – кандидат соціологічних наук, старший науковий співробітник, начальник 1-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України;

Лісниченко Л.В. – кандидат юридичних наук, провідний науковий співробітник 2-го науково-дослідного відділу науково-дослідної лабораторії кримінологічних досліджень та проблем запобігання злочинності ДНДІ МВС України;

Федотова Г.В. – доктор юридичних наук, професор, начальник науково-організаційного відділу ДНДІ МВС України;

Плугатар Т.А. – кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник, учений секретар секретаріату Вченої ради ДНДІ МВС України.

К823 **Вивчення криміногенної ситуації в Україні та прогнозування її подальшої динаміки (вплив воєнних факторів):** матеріали наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 07 вересня 2022 р.) / [редкол. : Вербенський М. Г., Опришко І. В., Кулик О. Г. та ін.]. Київ : ДНДІ МВС України; Харків : Мачулін. - 2022. 214 с.

Матеріали подано в авторській редакції. Відповідальність за їх якість, а також відсутність у них відомостей, що становлять державну таємницю та службову інформацію, несуть автори

ISBN 978-617-8195-11-3

© Державний науково-дослідний інститут МВС України, 2022

Воронцов А.В. <i>Сучасний стан криміногенної ситуації в Україні: виклики часу</i>	68
Ковальчук А.Ю., Коцюбинська Ю.М. <i>Війна як детермінанта зростання рівня злочинності серед неповнолітніх в Україні</i>	73
Колб О.Г., Ковальчук В.С. <i>Вплив військової агресії Росії на процес детермінації сучасної злочинності в Україні</i>	77
Кулик О.Г., Наумова І.В. <i>Криміногенна ситуація в Україні в умовах війни</i>	80
Лісниченко Л.В., Козлюк М.В. <i>Соціально-економічні чинники криміногенної ситуації в Україні в умовах воєнного стану</i>	86
Лубенець І.Г. <i>Сучасні тенденції злочинності в цифровому середовищі в умовах війни</i>	91
Орлов Ю.В. <i>Прогнозовані ризики загострення кримінологічної обстановки: вплив воєнних та антивоєнних факторів</i>	96
Сергєєв О.О. <i>Актуальні проблеми криміногенної ситуації в Україні</i>	101
Шпирук О.П. <i>Вплив воєнного стану на криміногенну ситуацію в Україні</i>	105
3. ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЯ ОКРЕМИМ ВИДАМ КРИМІНАЛЬНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ В УМОВАХ ВІЙНИ	
Баліна С.Н. <i>Рейдерські захоплення в умовах воєнного стану</i>	109
Близнюк І.Л. <i>Виявлення кримінальних правопорушень, відповідальність за вчинення яких передбачена ст. 209 КК («легалізація (відмивання) майна, одержаного злочинним шляхом»)</i>	112
Василевич В.В., Пашковська М. <i>Запобігання колабораційній діяльності в Україні</i>	117
Гавловський В.Д. <i>Корупція як детермінанта організованої злочинності</i>	121
Конопельський В.Я., Дучимінська Л.М. <i>Сучасні кримінологічні проблеми діяльності Пенсійного фонду України в умовах війни Росії проти України</i>	126
Користін О.О. <i>Нові технології й загрози у сфері кібербезпеки</i>	129
Кулакова Н.В. <i>Стан і тенденції кримінальних правопорушень проти культурної спадщини України</i>	133

Конопельський В.Я.,
завідувач кафедри кримінального права та кримінології
Одеського державного університету внутрішніх справ,
доктор юридичних наук, професор

Дучимінська Л.М.,
начальник управління контрольно-перевірочної роботи
Головного управління Пенсійного фонду України
у Волинській області
<https://orcid.org/0000-0002-2907-9408>

СУЧАСНІ КРИМІНОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕНСІЙНОГО ФОНДУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ

Як свідчить офіційна статистика, з часу прийняття у 2012 році нового Кримінального процесуального кодексу (КПК) України щорічно в нашій державі знижується як рівень, так і інші кримінологічно значущі показники кримінальних правопорушень. Зокрема, тільки за січень–травень 2022 року їх кількість, порівняно з аналогічним періодом 2021 року, зменшилась майже на 22% [1]. Поряд з цим, на державному рівні не йдеться мова про питому вагу у структурі зазначених суспільно небезпечних діянь так званих латентних кримінальних правопорушень, тобто про ті із них, які не були зареєстровані у відповідному порядку в Єдиному реєстрі досудових розслідувань (ст. 214 КПК), а, отже, офіційного визнання не отримали [2, с. 8–9]. При цьому варто зазначити, що в силу тих чи інших обставин, включаючи й сьогодишню воєнну агресію Російської Федерації (РФ) проти України, латентні прояви злочинності характерні для всіх, без винятку, суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням.

З огляду цього та з урахуванням проблем, що стосуються детермінації сучасної злочинності, досить важливо на доктринальному рівні з'ясувати сутність, зміст та соціально-правові потенційні можливості у запобіжній діяльності, включаючи й елементи латентних суспільно небезпечних діянь, окремо взятих суб'єктів соціальної профілактики. Як показує практика, відповідну роль і місце відводять у цьому процесі органам Пенсійного фонду України, враховуючи, що в колі їх повноважень та їх професійних інтересів знаходяться майже 25% громадян нашої держави [3, с. 83–92].

Особливо актуальною зазначена проблематика стала в умовах військової агресії РФ, яка розпочалася на території України в далекому 2014 році та набула форм відкритої війни у лютому 2022 року і триває по теперішній час, посягаючи таким чином на конституційні права наших громадян – як на оформлення, так і на отримання гарантованої державою пенсії (ст. 46 Основного закону України).

Отже, в наявності складна прикладна проблема, яка потребує вирішення й в теоретичній (доктринальній) площині, враховуючи кримінологічні реалії сьогодення. При цьому, виходячи з

аналізу результатів наукових досліджень, можна констатувати, що загальноновизнаним завданням сьогодення та майбутніх кримінологічних розробок є підвищення ефективності запобіжної діяльності усіх суб'єктів профілактики кримінальних правопорушень, головним напрямом якої має стати більш інтенсивне та комплексне використання потенційних можливостей зазначених суб'єктів, з урахуванням їх соціально-правової природи та стану взаємодії з іншими, зокрема правоохоронними, органами держави.

Якщо розглядати через вказану теоретичну «призму» та модель змістовні елементи запобіжної діяльності органів Пенсійного фонду України, то варто у зв'язку з цим акцентувати свій погляд на низці існуючих у зв'язку з цим проблем. Мова, в першу чергу, йде про те, що тривалий час у кримінології пріоритетною є думка стосовно того, що вказані державні органи слід відносити до тих суб'єктів, функції та повноваження яких не мають цільового спрямування на запобігання злочинності, але їхня діяльність опосередковано впливає на запобіжні процеси щодо детермінант кримінальних правопорушень та їх окремих видів [4, с. 346]. При такому підході органи Пенсійного фонду України отримали у свій час в науці назву так званих «неспеціалізованих суб'єктів профілактики злочинності» [5, с. 65], а в новітніх кримінологічних джерелах – взагалі не віднесені до жодних класифікаційних груп.

Як видається, із зазначеною позицією науковців погодитись не можна.

Вказаний висновок ґрунтується на змісті тих нормативно-правових актів, які регулюють діяльність Пенсійного фонду України та його територіальних структурних підрозділів, а також на існуючій у зв'язку з цим запобіжній практиці цих суб'єктів, зокрема й в умовах воєнного стану. При цьому слід мати на увазі, що загальні повноваження підрозділів зазначеного державного органу щодо запобігання правопорушенням визначені в Законі України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності» та полягають у встановленні відповідності відрахувань фінансових коштів всіма суб'єктами господарювання, незалежно від форм власності, в Пенсійний фонд України щодо кожної працюючої на підприємстві, в установі чи організації особи. У свою чергу, у п. 2 ч. 1 ст. 64 Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» чітко та конкретно визначено права виконавчої дирекції Пенсійного фонду та її територіальних органів здійснювати запобіжні дії шляхом проведення планових і позапланових перевірок документів для оформлення пенсій тощо.

З огляду цього, підрозділи Пенсійного фонду України логічно віднести до так званих у кримінології «частково спеціалізованих (напівспеціалізованих) суб'єктів запобігання кримінальним правопорушенням».

Список використаних джерел

1. Відомості про кількість вчинених у січні–травні 2022 року кримінальні правопорушення : дані Єдиного реєстру досудових розслідувань. URL: <https://erdr.gp.gov.ua/erdr/erdr.web.system.LoginPage.cls>.

2. Оболенцев В. Ф. Базові засади системного аналізу злочинності та віктимізації в Україні : монографія. Харків : Юрайт, 2016. 116 с.

3. Колб О. Г., Дучимінська Л. М. Про деякі обов'язки державних органів, що пов'язані із виконанням покарання у виді позбавлення права обіймати певні посади або займатися певною діяльністю щодо засуджених у сфері пенсійного та соціального законодавства України. *Вісник національного університету «Львівська політехніка». Серія: юридичні науки*. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2019. Вип. 6. № 23. С. 83–92.

4. Закалюк А. П. Курс сучасної української кримінології : теорія і практика : У 3 кн. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2007. Кн. 1 : Теоретичні засади та історія української кримінологічної науки. 424 с.

5. Кримінологія : навч. посіб. / О. М. Джужа, В. В. Василевич, О. Г. Колб та ін.; за заг. ред. д.ю.н., проф. О. М. Джужи. Київ : Атіка, 2019. 312 с.